

مقایسه رفتارهای آموزش بالینی مربیان پرستاری از دیدگاه دانشجویان پرستاری دانشگاه‌های دولتی و آزاد شهرستان سمنان در سال ۱۳۹۱

علی فخرموحدی^{۱*}، محدثه یوسف پور^۲، سجاد صادقی^۳

۱- گروه پرستاری بهداشت مادران و کودکان، دانشکده پرستاری و پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۲- کارشناس پرستاری، بیمارستان امام خمینی (ره) گرمسار، سمنان، ایران

۳- دانشجوی دکترای حرفه‌ای، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۰/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۴/۱۹

چکیده

سابقه و اهداف: آموزش بالینی از بخش‌های حائز اهمیت آموزش پرستاری می‌باشد. با توجه به اینکه در کشور ما آموزش پرستاری در دو دانشگاه آزاد و دولتی در حال انجام می‌باشد، کسب دیدگاه دانشجویان این دو دانشگاه می‌تواند در ارتقاء آن سودمند واقع گردد؛ لذا این مطالعه با هدف مقایسه رفتارهای آموزش بالینی مربیان پرستاری از دیدگاه‌های دانشجویان این دو دانشگاه انجام گردید.

روش بررسی: مطالعه از نوع مقطعی بوده که ۱۶۰ دانشجوی کارشناسی پرستاری از دانشگاه‌های دولتی و آزاد (هر کدام ۸۰ نفر) در آن مشارکت داشتند. در این مطالعه از پرسشنامه اثربخشی آموزش بالینی پرستاری جهت جمع‌آوری اطلاعات استفاده شد. این پرسشنامه دارای یک معیار لیکرت ۷ امتیازی بود که دیدگاه دانشجویان را نسبت به رفتارهای مربیان پرستاری در دامنه هرگز (امتیاز ۱) تا همیشه (امتیاز ۷) اندازه‌گیری می‌نمود. در نهایت داده‌ها توسط آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از SPSS نسخه ۱۸ مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها نشان داد از دیدگاه دانشجویان، میانگین رفتارهای مربیان بالینی به صورت کلی بالاتر از امتیاز ۴ یا متوسط بود ($5/52 \pm 1/31$). همچنین رفتارهای مربیان در دانشگاه آزاد از امتیاز بیشتری نسبت به مربیان دولتی برخوردار بود ($P < 0/001$).

نتیجه‌گیری: اینکه مربیان دانشگاه آزاد امتیاز بالاتری را نسبت به مربیان دانشگاه دولتی کسب کرده بودند، خود نیاز به تأمل بیشتری برای مسئولین دارد. همچنین مطالعات دقیق‌تری برای کشف عوامل تأثیرگذار بر ساختار و زمینه‌ی هر یک از این دو دانشگاه پیشنهاد می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: پرستاری، دانشجویان، مربیان، دانشگاه دولتی و آزاد، رفتارهای آموزش بالینی اثربخش

* (نویسنده مسئول): تلفن محل کار: ۰۲۳۱-۳۳۵۴۱۹۲، آدرس الکترونیکی: Alimovi@sem-ums.ac.ir

ارجاع به این مقاله به صورت زیر است:

Fakhr Movahedi A, Yousefpour M, Sadeghi S. Comparison of teaching behaviors of clinical nursing instructors from the perspective of nursing students of the public and private Universities of Semnan in 2012. Journal of Medical Education and Development. 2013; 8(3): 81-95

مقدمه

پرستاری از مشاغل پیچیده و دشواری است که به عنوان یک رشته دانشگاهی، با استفاده از دانش و مهارت‌های خاص، خدماتی را به افراد سالم و بیمار در مراکز مختلف ارائه می‌دهد (۱). پرستاری آمیخته‌ای از علم و هنر است و نیاز به استفاده از دانش نظری و عملی دارد. در راستای تبدیل به یک پرستار شایسته، دانشکده‌های پرستاری باید از استراتژی‌هایی مؤثر برای ارتقاء دانش، مهارت و نگرش دانشجویان استفاده کنند تا آن‌ها قادر شوند به طور مؤثری در مسیر ترکیب نظریه و عمل گام بردارند (۲). اما علیرغم این التزام، گسست بین آنچه که آموزش داده می‌شود و خدماتی که در بالین به مددجو ارائه می‌شود، از مشکلات اساسی در حرفه پرستاری محسوب می‌گردد که یکی از راهکارهای مناسب در رفع این مشکل، مهیا ساختن زمینه آموزش بالینی مناسب برای دانشجویان در دوران دانشجویی است (۳).

آموزش بالینی به عنوان قلب تحصیلات حرفه‌ای، از اهمیت بسزایی در نظام آموزش پرستاری در دنیا برخوردار است و برای تأمین ملزومات آن هزینه‌های هنگفتی صرف می‌شود (۴). آموزش بالینی فرایند آماده کردن دانشجویان برای همسو کردن اطلاعات علمی پایه خود با انجام مهارت‌های همراه با تشخیص، درمان، مراقبت از بیماران و کسب انواع مهارت‌های حرفه‌ای است (۵). دانشجویان پرستاری علاوه بر کسب علم، به یادگیری مهارت‌های بالینی در طول دوران تحصیلی خود نیاز دارند. در این راستا، آموزش بالینی بخش اساسی و مهم آموزش پرستاری محسوب می‌گردد (۱). اما علیرغم اهمیت آموزش بالینی و تأثیر آن در تربیت دانشجویان کارآمد، اکثر اوقات موقعیت‌هایی به چشم می‌خورد که حتی دانشجویان آگاه و با اطلاع نیز بر بالین بیمار دچار سرگشتگی شده و نمی‌توانند مستقل عمل کنند و مسئولیت مراقبت از بیمار را به عهده بگیرند (۶).

خوشبختانه آموزش پرستاری بالینی در طول قرن بیستم دچار تحول شده است به طوری که امروزه مربیان کاملاً مسئول آموزش بالینی می‌باشند و بایستی محیطی را ایجاد

نمایند که منجر به ارتباط نزدیک مربی و دانشجو گردد. در این راستا، مربیان پرستاری نسبت به نحوه کسب دانش نظری، ارتقاء تکنیک‌های عملی و تکامل دانشجو به عنوان یک فرد حرفه‌ای کامل مسئول هستند تا در نهایت بیمار نیز مراقبتی ایمن و باکیفیت را از دانشجو دریافت دارد (۷). در واقع پرستاری نیاز دارد که اساتیدی اثربخش داشته باشد که از نظر بالینی و آکادمیکی شایسته باشند (۸).

تدریس بالینی مؤثر در آموزش پرستاری در طول سالیان متمادی توجه زیادی را به خود معطوف ساخته است (۹). اثربخشی به عنوان ویژگی منتسب به مربی، یک مفهوم چندبعدی است (۱۰). مربی بالینی مهره‌ای مهم و اساسی در برنامه‌ریزی و کسب تجارب بالینی دانشجویان در نظر گرفته می‌شود. در واقع اوست که تجربیات خود را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد و با دادن بازخوردهای اصلاحی به آنان به عنوان منبعی از قوت قلب، اعتمادبه‌نفس، برقرارکننده نظم و انضباط؛ از نقشی حمایت‌کننده برخوردار بوده و باعث تعهدپذیری و یادگیری مؤثر مهارت‌های علمی و بالینی در دانشجویان می‌گردد (۱). در این رابطه، دیدگاه دانشجویان پرستاری در مورد محیط آموزش بالینی نقش عمده‌ای در افزایش انگیزش و یادگیری دانشجویان دارد. دست اندرکاران آموزشی با شناخت آموزش بالینی از منظر مربی و دانشجو می‌توانند به غنی شدن تجربه بالینی دانشجویان کمک کنند (۳).

ویژگی‌های مدرس در بالین نیز چه از نظر خود مدرس یا منظر دانشجو کانون توجه مطالعات متعددی بوده است. همتی مسلک پاک و خلیل زاده (۱۳۹۰) نیز مدرس بالینی را یکی از محورهای مهم از منظر دانشجویان در آموزش بالینی مؤثر می‌دانند (۱۱). صالحی و همکاران رفتار مربی از نظر ویژگی‌های حرفه‌ای، شخصی، ارتباطی، تدریس و ارزشیابی رتبه‌بندی نمودند (۱۲). Wetherbee و همکاران در مطالعه خود بر سابقه مربی‌گری تأکید داشتند و به این نتیجه رسیدند که سابقه مربی‌گری در امر بالین به طور مثبتی با رفتارهای

آموزش اثربخش ارتباط دارد (۱۳). علوی و عابدی نیز در مطالعه خود نتیجه‌گیری می‌کنند که مصادیقی همچون حضور، مربی در نقش ارزشیاب، مربی به عنوان برقرارکننده ارتباط، مربی در نقش ارائه‌دهنده تجارب، مربی به عنوان عامل ایجاد انگیزش، مربی به عنوان ناظر، مربی به عنوان ناظم و مربی به عنوان حامی بایستی مورد توجه قرار گیرند (۱۰). حشمتی نبوی و ونکی در مطالعه خود نتیجه‌گیری کردند که مدرسان بالینی با شناخت کامل از عوامل تأثیرگذار بر آموزش بالینی، به‌کارگیری روش‌های خلاق آموزشی، مرتبط ساختن نظریه با عمل و رویکرد بیمار محور، نقش مهمی در جذاب سازی یادگیری بالینی خواهند داشت (۱۴).

بنابراین با توجه به نقش کلیدی مربی در آموزش فعالیت‌های عملی دانشجویان، شناخت خصوصیات مربیان بالینی اساسی را برای آموزش دانشجویان و پرستاران در محیط‌های بالینی فراهم می‌کند. شناسایی این خصوصیات همچنین برای توسعه مداوم دانشکده و آمادگی مربیان پرستاری مبتدی ضروری است. شناسایی این خصوصیات همچنین برای ارتقاء کیفیت آموزش بالینی نیز حیاتی است. همچنین کسب آگاهی از رتبه دادن دانشجویان به رفتارهای آموزش بالینی مربی نیز می‌تواند در ارزیابی‌های دانشکده از نظر سیاست‌های سرمایه‌گذاری، ارتقا و شایستگی دانشکده مورد استفاده قرار گیرد (۱۵). اما علیرغم نیاز به ارائه یک آموزش بالینی اثربخش، معیارهای تعیین‌کننده آموزش بالینی اثربخش به خوبی تعریف نشده‌اند. در واقع در درک آنچه که باعث اثربخشی آموزش بالینی می‌شود و کشف اثر محیط بالینی بر میزان یادگیری دانشجویان احساس فوریت وجود دارد (۱۶). از طرفی با توجه به تغییرات روزافزون محیط بالین و فرایند آموزش بالینی و تغییر در نقش‌ها و مسئولیت‌های مربیان پرستاری، مطالعات بیشتری در این زمینه مورد تأکید قرار می‌گیرند (۱۰).

همچنین در راستای اثربخشی آموزش و استراتژی‌های یادگیری دانشجویان، محققین توصیه به انجام مطالعات بیشتر می‌کنند (۲). علیرغم تحقیقات مشابه با موضوع اثربخشی

آموزش بالینی پرستاری در ایران؛ با توجه به متفاوت بودن مدرسین، دانشجویان و سیستم آموزشی در هر واحد دانشگاهی و عدم انجام چنین تحقیقی در شهرستان سمنان از یک سو و اینکه در اکثر مطالعات انجام‌شده بررسی اثربخشی رفتار مربی در بالین به صورتی جداگانه در دانشگاه‌های دولتی یا آزاد صورت گرفته است؛ لذا با توجه به این که پروتکل آموزش پرستاری در کشور ما به صورت متمرکز از طریق وزارت بهداشت به تمام دانشکده‌ها در قالب سرفصل مصوب دروس ابلاغ شده است، اما به نظر می‌رسد که عواملی همچون امکانات، جو آموزشی و ساختار (دولتی و آزاد) هر محیط آموزشی بر فرایند آموزش و یادگیری دانشجویان اثرات عمده‌ای داشته باشد. همتی مسلک پاک و خلیل زاده نیز در مطالعه خود نتیجه گرفتند که آموزش بالینی اثر بخش، نیازمند تأمین امکانات، تجهیزات محیط بالینی، به‌کارگیری مهارت‌های ارتباطی و توانایی به‌کارگیری دانش در عمل توسط مدرسان بالینی توانمند و مدیر برای ارتقای انگیزه و اعتمادبه‌نفس دانشجویان پرستاری است (۱۱). محققین این مطالعه نیز باهدف مقایسه رفتارهای آموزش بالینی مربیان پرستاری از دیدگاه‌های دانشجویان دانشگاه دولتی و آزاد قصد داشته‌اند با مقایسه هم‌زمان رویکردهای آموزش بالینی مربیان در این دو سیستم آموزشی، شناخت بیشتری نسبت به شرایط آموزش بالینی کسب کنند تا به صورت مؤثرتری بتوانند اطلاعات لازم را برای برنامه‌ریزی آموزشی در هر دو سیستم تأمین نمایند.

روش بررسی

مطالعه از نوع مقطعی بوده که جهت اجرای پژوهش تمام دانشجویان کارشناسی پرستاری در نیمسال دوم تحصیلی سال ۱۳۹۰-۹۱ در سطح دانشکده پرستاری از دانشگاه علوم پزشکی (دولتی) و گروه پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی سمنان به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند.

واحدهای پژوهش بایستی حداقل تجربه گذراندن یک دوره کارآموزی را می‌داشتند. در نهایت از بین ۲۵۹ نفر (۱۲۴ دانشگاه دولتی و ۱۳۵ نفر آزاد)، ۱۶۰ نفر از دانشجویان در سال‌های اول تا چهارم تحصیل حاضر به شرکت در مطالعه

انتخاب شدند. لازم به ذکر است که به منظور افزایش اعتبار مقایسه در دو دانشگاه، دانشجویان در دو دانشگاه دولتی و آزاد در هر سال تحصیلی از نظر نوع کارآموزی با یکدیگر مشابه بودند.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات عبارت از پرسشنامه خود گزارش دهی بوده که از دو بخش مشخصات جمعیت‌شناسی (نوع دانشگاه، سن، معدل کل دانشجو در زمان تکمیل پرسشنامه، میزان علاقه به رشته پرستاری و کارآموزی‌های مورد ارزیابی) و تعیین رفتارهای آموزش بالینی اساتید پرستاری بود.

جهت جمع‌آوری اطلاعات بخش دوم، از پرسشنامه استاندارد اثربخشی آموزش بالینی پرستاری The nursing clinical teaching effectiveness inventory (NCTEI) که توسط Knox and Mogan طراحی گردیده و از نظر روایی و اعتبار نیز سنجیده شده است (۱۷)، استفاده گردید. پرسشنامه مذکور رفتار آموزش بالینی اساتید را به صورت کلی در ۴۷ گویه و به صورت جزئی در ۵ حیطه توانایی تدریس (۱۷ گویه)، شایستگی حرفه‌ای (۹ گویه)، ارزشیابی (۸ گویه)، ارتباطات بین فردی (۶ گویه) و شخصیت (۷ گویه) توسط معیار لیکرت ۷ امتیازی در دامنه هرگز تا همیشه مورد بررسی قرار می‌داد. امتیازات پرسشنامه بر اساس میانگین جمع نمرات داده‌شده به هر گویه در کل و یا درون هر حیطه تعیین می‌گردید.

لازم به ذکر است بعد از ترجمه پرسشنامه مذکور به فارسی، مجدداً گویه‌های آن از نظر چند تن از اساتید بالینی دانشکده پرستاری تحت بررسی و روایی محتوا قرار گرفتند که بعد از دریافت نظرات، اصلاحات لازم در رابطه با مفهوم بودن گویه‌ها انجام شد. جهت تعیین پایایی ابزار نیز از ضریب آلفای کرانباخ استفاده شد که به صورت مقدماتی ابتدا توسط ۲۰ نفر از دانشجویان دانشکده در دوره‌های مختلف پرستاری تکمیل گردید که در نهایت ضریب کرانباخ ۹۶/۶ درصد برای کل پرسشنامه تعیین گردید.

جهت انجام تحقیق بعد از لحاظ شدن ملاحظات اخلاقی (کسب موافقت از شورای پژوهشی و کمیته اخلاق دانشگاه،

کسب معرفی‌نامه و ارائه آن به مسئولین آموزش دانشکده پرستاری و دانشگاه آزاد اسلامی در گروه پرستاری، ارائه فرم رضایت‌نامه به واحدهای پژوهش و تأکید بر محرمانه ماندن و اصل گمنامی آن‌ها)، پرسشنامه به دانشجویان کارشناسی پرستاری در سال‌های مختلف تحصیلی (اول تا چهارم) بعد از اتمام واحدهای کارآموزی بالینی مختلف در نیمسال مذکور ارائه گردید و از آن‌ها خواسته شد که رفتارهای مربیان خود را حین آموزش بالینی در کارآموزی‌هایی که با آنان داشته با توجه به پرسشنامه امتیازدهی نمایند. در این مطالعه کارآموزی فن پرستاری (توسط دانشجویان سال اول)، پرستاری جراحی (توسط دانشجویان سال دوم)، پرستاری روانی (توسط دانشجویان سال سوم) و پرستاری مراقبت‌های ویژه (توسط دانشجویان سال چهارم) مورد بررسی و مقایسه قرار گرفتند. لازم به ذکر است که مربیان هر کارآموزی با یکدیگر متفاوت بودند. سپس بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، اطلاعات مندرج در آن‌ها مورد تحلیل آماری قرار گرفتند.

جهت تحلیل آماری داده‌ها از آمار استنباطی تی‌تست برای مقایسه امتیازات رفتارهای مربیان در دو گروه، مان ویتنی برای مقایسه میزان علاقه‌مندی به رشته تحصیلی در دو گروه و تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین نمرات رفتارهای مربیان بر اساس نوع کارآموزی با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ استفاده شد.

یافته‌ها

در این مطالعه از ۱۶۰ دانشجو، ۸۰ نفر در دانشگاه دولتی و ۸۰ نفر در دانشگاه آزاد مشغول به تحصیل بودند. واحدهای پژوهش در سنین ۱۹ تا ۲۸ سال با میانگین سنی $21/34 \pm 1/66$ قرار داشتند. معدل کل واحدهای پژوهش بین دامنه ۱۲/۵۸ تا ۱۷ با میانگین $15/25 \pm 0/61$ بوده که اختلاف معنی‌داری بین دانشگاه دولتی و آزاد وجود نداشت ($P=0/92$). از نظر میزان علاقه‌مندی به رشته تحصیلی (از دامنه خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد به ترتیب با امتیازات ۱ تا ۵) ۴۵ درصد دانشجویان میزان علاقه‌مندی خود را در حد متوسط بیان نمودند. آزمون مان ویتنی اختلاف معنی‌داری

($P < 0.001$) را از نظر سطح علاقه‌مندی به رشته بین رتبه‌های دانشجویان دانشگاه آزاد از دولتی بیشتر بود (جدول ۱).
دانشگاه دولتی و آزاد نشان داد، به طوری که میانگین

جدول ۱: میزان علاقه‌مندی به رشته پرستاری بر حسب نوع دانشگاه

نوع دانشگاه	سطح علاقه‌مندی به رشته										میانگین رتبه دانشجویان	سطح معنی داری
	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد			
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
دولتی	۶	۳/۸۰	۶	۳/۸۰	۴۰	۲۵	۱۷	۱۰/۶۰	۱۱	۶/۹۰	۶۷/۸۶	<۰/۰۰۱
آزاد	۱	۰/۶۰	۱	۰/۶۰	۳۲	۲۰	۱۸	۱۱/۳۰	۲۸	۱۷/۵۰	۹۳/۱۴	
تعداد کل	۷	۴/۴۰	۷	۴/۴۰	۷۲	۴۵	۳۵	۲۱/۹۰	۳۹	۲۴/۴۰		

جراحی ($5/13 \pm 1/11$) به ترتیب دارای بیشترین میانگین امتیازات بودند.

در تحلیل واریانس یک‌طرفه نیز اختلاف معنی‌داری ($P = 0.13$ و $F = 3/224$) میان میانگین امتیازات در انواع کارآموزی‌های مشاهده شد (جدول ۱). آزمون تعقیبی حداقل تفاوت معنی‌داری Least significant difference (LSD) نیز مشخص ساخت که فقط بین کارآموزی جراحی ($5/13 \pm 1/11$) با کارآموزی‌های روان پرستاری ($5/85 \pm 1/50$) و مراقبت‌های ویژه ($5/91 \pm 1/14$) اختلاف معنی‌دار وجود دارد (جدول ۲).

از نظر میانگین امتیازات داده‌شده به رفتارهای مربیان بر اساس نوع کارآموزی، در دانشگاه دولتی پایین‌ترین امتیاز مربوط به کارآموزی "اصول و فنون" ($4/60 \pm 1/44$) و بیشترین امتیاز مربوط به کارآموزی "مراقبت‌های ویژه" ($5/99 \pm 1/22$) بود، در حالی که در دانشگاه آزاد کم‌ترین امتیاز مربوط به کارآموزی "پرستاری جراحی" ($5/26 \pm 1/03$) و بیشترین نیز به کارآموزی "اصول و فنون" ($5/96 \pm 0/82$) بود.

با توجه به دیدگاه کل دانشجویان میانگین امتیازات کارآموزی‌های مراقبت ویژه ($5/91 \pm 1/14$)، روان پرستاری ($5/85 \pm 1/50$)، اصول و فنون ($5/32 \pm 1/32$) و پرستاری

جدول ۲: مقایسه میانگین‌های امتیازات تخصیص داده شده به رفتار مربیان بر حسب نوع کارآموزی

کارآموزی هدف (میانگین)	کارآموزی‌های مورد مقایسه (میانگین)	اختلاف کارآموزی هدف با کارآموزی مقایسه شده	سطح معنی‌داری
اصول و فنون ($5/3295$)	پرستاری جراحی ($5/1308$)	$0/19870$	$0/468$
	روان پرستاری ($5/8587$)	$-0/52917$	$0/066$
	مراقبت ویژه ($5/9155$)	$-0/58601$	$0/052$
جراحی ($5/1308$)	اصول و فنون ($5/3295$)	$-0/19870$	$0/468$
	روان پرستاری ($5/8587$)	$-0/72787^*$	$0/009$
	مراقبت ویژه ($5/9155$)	$-0/78471^*$	$0/008$
روان پرستاری ($5/8587$)	اصول و فنون ($5/3295$)	$0/52917$	$0/066$
	پرستاری جراحی ($5/1308$)	$0/72787^*$	$0/009$
	مراقبت ویژه ($5/9155$)	$-0/05684$	$0/851$
مراقبت ویژه ($5/9155$)	اصول و فنون ($5/3295$)	$0/58601$	$0/052$
	جراحی ($5/1308$)	$0/78471^*$	$0/008$
	روان پرستاری ($5/8587$)	$0/05684$	$0/851$

* اختلاف میانگین در سطح معنی‌داری $0/05$

اساس هر گویه و همچنین به صورت امتیاز کل پرسشنامه و به تفکیک بر اساس حیطه‌های رفتاری مرتبط در دانشگاه آزاد نسبت به دولتی بر اساس آزمون تی‌استیودنت به طور معنی‌داری بیشتر بود (جداول ۳ و ۴).

در راستای هدف اصلی مطالعه مبنی بر مقایسه دیدگاه دانشجویان دو دانشگاه درباره رفتارهای مربیان در حین کارآموزی، داده‌های مطالعه نشان داد که از نظر دانشجویان میزان بروز رفتارهای آموزش بالینی مربیان به صورت جزئی بر

جدول ۳: مقایسه میانگین امتیازات دانشجویان دانشگاه دولتی و آزاد به رفتارهای مربیان پرستاری بر اساس هر گویه رفتاری

ردیف	رفتار	دانشگاه دولتی		دانشگاه آزاد		P-value
		میانگین	SD	میانگین	SD	
۱	به طور شفاف در رابطه با موضوعات بالینی توضیح می‌دهد.	۴/۹۸	۱/۸۷	۵/۷۳	۱/۴۹	۰/۰۰۶
۲	نکات مهم آموزش بالینی را مورد تاکید قرار می‌دهد.	۵/۱۵	۱/۶۵	۵/۸۸	۱/۳۳	۰/۰۰۲
۳	در دانشجویان نسبت به موضوع آموزش بالینی ایجاد علاقه می‌کند.	۴/۷۰	۱/۹۵	۵/۵۸	۱/۶۵	۰/۰۰۲
۴	برای دانشجویان قابل‌دسترس است.	۵/۴۲	۱/۶۵	۵/۳۷	۱/۷۳	۰/۸۵
۵	فنون و روش‌های بالینی را به صورت عملی نشان می‌دهد.	۵/۳۳	۱/۷۴	۵/۷۰	۱/۵۹	۰/۱۷
۶	ارتقاء مهارت‌های بالینی دانشجویان را جهت می‌دهد.	۴/۹۷	۱/۷۱	۵/۶۳	۱/۴۹	۰/۰۱
۷	فرصت برای تمرین‌های خاص را فراهم می‌آورد.	۵/۱۱	۱/۷۸	۵/۶۶	۱/۷۴	۰/۰۵۱
۸	در صورت بروز مشکلات خاص کمک می‌کند.	۵/۴۵	۱/۶۸	۶/۰۷	۱/۳۰	۰/۰۰۹
۹	از آمادگی خوبی برای آموزش دادن برخوردار است.	۵/۴۶	۱/۶۲	۶/۲۸	۱/۱۳	<۰/۰۰۱
۱۰	از آموزش دادن لذت می‌برد.	۵/۱۵	۱/۷۸	۵/۹۱	۱/۵۶	۰/۰۰۵
۱۱	مشارکت فعال در بحث‌ها را تشویق می‌کند.	۵/۱۷	۱/۷۷	۶	۱/۳۵	۰/۰۰۱
۱۲	با توجه به سطح آمادگی دانشجویان آموزش می‌دهد.	۵/۱۰	۱/۸۵	۶/۰۱	۱/۱۸	<۰/۰۰۱
۱۳	سخنان و سؤالات دانشجویان را به موقع مورد توجه قرار می‌دهد.	۵/۰۶	۱/۷۳	۵/۹۲	۱/۳۹	۰/۰۰۱
۱۴	به طور کامل و دقیق به سؤالات دانشجویان پاسخ می‌دهد.	۵/۲۵	۱/۴۴	۵/۸۸	۱/۶۷	۰/۰۱۱
۱۵	به منظور برانگیختن قدرت استدلال منطقی از دانشجویان سؤال می‌پرسد.	۵/۳۲	۱/۵۳	۵/۷۵	۱/۵۲	۰/۰۸
۱۶	به دانشجویان کمک می‌کند که نسبت به مشکلات بیماران در چارچوبی سازمان‌یافته فکر کنند.	۵/۰۷	۱/۵۰	۵/۸۰	۱/۲۹	۰/۰۰۱
۱۷	استقلال دانشجویان را ارتقا می‌دهد.	۵/۱۷	۱/۵۹	۵/۹۰	۱/۵۳	۰/۰۰۴
۱۸	نحوه مهارت و قضاوت بالینی را نشان می‌دهد.	۵/۰۵	۱/۶۳	۵/۹۲	۱/۳۹	<۰/۰۰۱
۱۹	نحوه مهارت‌های ارتباطی صحیح را نمایش می‌دهد.	۵/۰۳	۱/۶۹	۶/۰۷	۱/۳۴	<۰/۰۰۱
۲۰	حیطه مورد علاقه خود را به وضوح ارائه می‌دهد.	۴/۸۶	۱/۸۶	۵/۸۳	۱/۴۷	<۰/۰۰۱
۲۱	درباره پیشرفت‌های اخیر در رشته‌اش صحبت می‌کند.	۴/۵۷	۱/۸۶	۵/۹۱	۱/۵۶	<۰/۰۰۱
۲۲	دانشجویان را در دستیابی به متون مفید در پرستاری راهنمایی می‌کند.	۴/۸۷	۱/۸۸	۵/۹۰	۱/۵۵	<۰/۰۰۱
۲۳	وسعت دانش در پرستاری را نشان می‌دهد.	۴/۳۷	۱/۹۶	۵/۷۷	۱/۶۶	<۰/۰۰۱
۲۴	نسبت به نقاط ضعف خودش آگاهی دارد.	۴/۶۲	۱/۸۲	۵/۴۶	۱/۵۹	۰/۰۰۲
۲۵	مسئولیت اعمال خویش را به عهده می‌گیرد.	۵/۲۱	۱/۶۳	۶/۱۷	۱/۲۷	<۰/۰۰۱
۲۶	در نقش خود الگویی خوب است.	۵/۲۱	۱/۸۶	۶/۲۰	۱/۴۱	<۰/۰۰۱
۲۷	در جهت ارتقا و پیشرفت دانشجو پیشنهادهای فردی ارائه می‌دهد.	۴/۷۰	۱/۸۶	۵/۶۶	۱/۶۲	۰/۰۰۱

ادامه جدول ۳: مقایسه میانگین امتیازات دانشجویان دانشگاه دولتی و آزاد به رفتارهای مربیان پرستاری بر اساس هر گویه رفتاری

ردیف	رفتار	دانشگاه دولتی		دانشگاه آزاد		P-value
		میانگین	SD	میانگین	SD	
۲۸	نسبت به عملکرد دانشجویان به طور مکرر بازخورد می‌دهد.	۴/۸۲	۱/۵۸	۵/۷۵	۱/۴۵	<۰/۰۰۱
۲۹	نقاط قوت و ضعف دانشجویان را به صورت عینی و دقیق می‌شناسد.	۵	۱/۵۰	۵/۸۸	۱/۳۷	<۰/۰۰۱
۳۰	عملکرد دانشجویان را به کرات مورد مشاهده قرار می‌دهد.	۴/۹۶	۱/۵۶	۵/۷۷	۱/۵۰	۰/۰۰۱
۳۱	با دانشجویان در رابطه با انتظاراتشان گفتگو می‌کند.	۴/۸۸	۱/۷۲	۵/۶۵	۱/۶۴	۰/۰۰۵
۳۲	به دلیل همکاری، مشاهدات یا عملکرد خوب دانشجویان، پاداش مثبت می‌دهد.	۴/۶۸	۱/۷۴	۵/۴۵	۱/۷۹	۰/۰۰۷
۳۳	بدون تحقیر دانشجویان اشتباهات آن‌ها را اصلاح می‌کند.	۵/۴۰	۱/۵۷	۵/۹۶	۱/۳۸	۰/۰۱۷
۳۴	دانشجویان را در مقابل دیگران مورد نکوهش قرار نمی‌دهد.	۵/۳۵	۱/۷۰	۶/۱۰	۱/۴۷	۰/۰۰۳
۳۵	دانشجویان را مورد حمایت و تشویق قرار می‌دهد.	۴/۹۳	۱/۸۶	۵/۸۱	۱/۴۵	۰/۰۰۱
۳۶	به دانشجو اجازه نزدیک شدن به خود را می‌دهد.	۵/۳۲	۱/۷۴	۵/۹۳	۱/۴۱	۰/۰۱۶
۳۷	جو (فضای) احترام متقابل را ایجاد می‌کند.	۵/۵۵	۱/۶۸	۶/۴۱	۱/۰۱	<۰/۰۰۱
۳۸	با دقت گوش می‌دهد.	۵/۶۱	۱/۶۷	۶/۳۱	۱/۰۷	۰/۰۰۲
۳۹	نسبت به دانشجویان علاقه‌مند است.	۵/۳۱	۱/۶۸	۶/۱۳	۱/۲۰	۰/۰۰۱
۴۰	با دانشجو ابراز همدلی می‌کند.	۵/۱۲	۱/۸۳	۶/۱۲	۱/۴۵	<۰/۰۰۱
۴۱	از خود شور و شوق نشان می‌دهد.	۵/۰۶	۱/۹۱	۵/۸۶	۱/۵۸	۰/۰۰۵
۴۲	فردی پویا و پرنرژی است.	۵/۱۶	۱/۷۷	۶/۰۵	۱/۳۷	۰/۰۰۱
۴۳	اعتمادبه‌نفس دارد.	۵/۵۰	۱/۸۴	۶/۵۸	۱/۸۰	<۰/۰۰۱
۴۴	نسبت به خود رفتاری منتقدانه دارد.	۴/۹۲	۱/۸۱	۶/۰۶	۱/۲۸	<۰/۰۰۱
۴۵	دارای فکر باز و به دور از قضاوت زود هنگام است.	۵/۱۳	۱/۷۶	۶/۱۵	۱/۳۲	<۰/۰۰۱
۴۶	فرد شاداب و خوش‌مشربی است.	۵/۲۸	۱/۷۶	۶/۲۲	۱/۲۰	<۰/۰۰۱
۴۷	فردی مرتب و منظم به نظر می‌رسد.	۵/۵۵	۱/۵۷	۶/۲۶	۱/۲۹	۰/۰۰۲

جدول ۴: مقایسه میانگین امتیازات دانشجویان دولتی و آزاد بر اساس کل و حیطه‌های مختلف رفتار آموزش بالینی

سطح معنی‌داری	دانشگاه آزاد		دانشگاه دولتی		رفتار و حیطه‌های رفتاری آموزش بالینی
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
P<۰/۰۰۱	۱/۱۱۷	۵/۸۳	۱/۴۵	۵/۱۷	توانایی تدریس (گویه‌های ۱۷ - ۱)
	۱/۲۴	۵/۹۱	۱/۵۵	۴/۹۰	شایستگی حرفه‌ای (گویه‌های ۲۶ - ۱۸)
	۱/۱۶	۵/۷۷	۱/۴۰	۴/۹۷	ارزشیابی (گویه‌های ۳۴ - ۲۷)
	۱/۰۶	۶/۱۲	۱/۵۵	۵/۳۱	ارتباطات بین فردی (گویه‌های ۴۰ - ۳۵)
	۱/۰۱	۶/۱۷	۱/۵۷	۵/۲۳	شخصیت (گویه‌های ۴۷ - ۴۱)
	۱/۰۳	۵/۹۲	۱/۴۳	۵/۱۱	امتیاز کل رفتارهای آموزش بالینی

اما بعد از مقایسه دیدگاه دانشجویان دو دانشگاه، رفتارهای مربیان در حین کارآموزی‌های بالینی از دیدگاه تمام دانشجویان نیز مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. از نظر دیدگاه کل دانشجویان میانگین امتیازات به رفتارهای مربیان در دامنه ۱ تا ۷ برابر با $5/52 \pm 1/31$ بود. در این راستا بیشترین امتیاز به رفتار "داشتن اعتمادبه‌نفس" در مربی ($6/04 \pm 1/51$) از حیطة شخصیت و کم‌ترین امتیاز مربوط به رفتار "آگاهی داشتن از نقاط قوت ضعف خویش

در مربی" ($5/04 \pm 1/75$) از حیطة شایستگی حرفه‌ای بود (جدول ۵).

همچنین با توجه به میانگین امتیازات کل دانشجویان به حیطة‌های رفتاری، به ترتیب بیشترین امتیاز به حیطة‌های "ارتباطات بین فردی" ($5/71 \pm 1/38$)، "شخصیت" ($5/70 \pm 1/39$)، "توانایی تدریس" ($5/50 \pm 1/36$)، "شایستگی حرفه‌ای" ($5/41 \pm 1/49$) و "ارزشیابی" ($5/37 \pm 1/35$) تعلق گرفته بود.

جدول ۵: میانگین بیشترین و کم‌ترین رفتارهای آموزش بالینی مربیان پرستاری از دیدگاه تمام دانشجویان پرستاری

گویه	نوع رفتار	حیطه رفتار	میانگین	انحراف معیار
بیشترین				
۴۳	داشتن اعتمادبه‌نفس	شخصیت	۶/۰۴	۱/۵۱
۳۷	ایجاد فضای احترام متقابل	ارتباطات بین فردی	۵/۹۸	۱/۴۵
۳۸	گوش دادن با دقت	ارتباطات بین فردی	۵/۹۶	۱/۴۴
۴۷	مرتب و منظم به نظر رسیدن	شخصیت	۵/۹۰	۱/۴۸
۹	برخورداری از آمادگی خوب برای تدریس	توانایی تدریس	۵/۸۷	۱/۴۵
کم‌ترین				
۲۴	آگاهی از نقاط ضعف خویش	شایستگی حرفه‌ای	۵/۰۴	۱/۷۵
۳۲	دادن پاداش به عملکرد خوب دانشجو	ارزشیابی	۵/۰۶	۱/۸۰
۳	ایجاد علاقه نسبت به موضوع آموزش بالینی	توانایی تدریس	۵/۱۴	۱/۸۶
۲۷	ارائه پیشنهادهاى فردی به دانشجو جهت ارتقای او	ارزشیابی	۵/۱۸	۱/۸۰
۲۱	صحبت درباره پیشرفت‌های اخیر در حرفه	شایستگی حرفه‌ای	۵/۲۴	۱/۸۴

بحث

مربیان بالینی از نقش بسزایی در فرایند آموزش و یادگیری دانشجویان پرستاری برخوردارند و در این راستا دیدگاه دانشجویان نسبت به رفتارهای مربیان می‌تواند در ارتقای فرایند آموزش پرستاری کمک‌کننده باشد. با توجه به هدف اصلی مطالعه مبنی بر مقایسه دیدگاه دانشجویان نسبت به رفتارهای مربیان در حین کارآموزی در دو دانشگاه دولتی و آزاد، نتایج نشان داد که بین دو گروه دولتی و آزاد در کل و سایر حیطة‌های مورد بررسی اختلاف معنی‌دار وجود دارد و امتیازات تخصیص‌یافته توسط دانشجویان در دانشگاه آزاد

بیش از دولتی بود. در این رابطه اگرچه مطالعات مختلفی در کشور به بحث اثربخشی رفتار مربیان از منظر دانشجو یا اساتید پرداخته‌اند، هیچ‌کدام به صورت هم‌زمان دو سطح دانشگاه دولتی و آزاد را با یکدیگر مقایسه نکرده‌اند. اما در مطالعه‌ای نسبتاً مشابه از Tang و همکاران که به بررسی رفتارهای مؤثر و غیرمؤثر مربیان بالینی در دو دانشکده عمومی و خصوصی پرداخته شده بود، نتایج نشان داده شد ادراک دانشجویان دو دانشکده نسبت به رفتارهای مربیان شبیه به یکدیگر بوده است (۷). در این راستا هرچند مطالعه‌ای

امتیازات تخصیص داده شده به رفتار اساتید در دانشگاه آزاد بیشتر شده باشد. شاید افزایش امکانات آموزشی و در دسترس بودن مربیان تمام وقت و تخصصی در دانشگاه دولتی (حداقل در بخش آموزش پرستاری)، باعث شده باشد که به همان نسبت انتظارات دانشجویان دولتی از مربیان خود بیشتر شده باشد.

علیرغم تمام عوامل احتمالی فوق که همگی به نوعی توجیه پایین بودن امتیاز تخصیص یافته به رفتار مربی در دانشگاه دولتی نسبت به دانشگاه آزاد است، با نگاهی منصفانه بهتر است نتیجه گرفت که شاید کیفیت عملکرد مربیان در دانشگاه آزاد نسبت به دولتی مثبت تر بوده باشد. به هر صورت برای پاسخگویی علمی و مستند به بروز این اختلاف در دو دانشگاه پیشنهاد می شود مطالعات بیشتری با لحاظ کردن هر یک از احتمالات فوق صورت گیرد.

بعد از بحث مقایسه دیدگاه دانشجویان دولتی و آزاد نسبت به رفتار مربیان که هدف اصلی مطالعه بود، نتایج مطالعه را می توان از نظر دیدگاه کل دانشجویان نسبت به رفتارهای مربیان نیز مورد بحث قرار داد. نتایج مطالعه نشان دادند که بیشترین امتیازات تخصیص یافته به حیطه های رفتاری مربیان مربوط به حیطه "ارتباطات بین فردی" و کمترین امتیاز مربوط به حیطه "ارزشیابی" بود. در مطالعه بیتز و ویلاند که به تعیین رفتارهای اثربخش مربیان از نظر دیدگاه دانشجویان تمام وقت و نیمه وقت با ابزار مشابه با این مطالعه در ایالت متحده پرداخته شد، نتایج نشان داد که از نظر نمره کل ابزار و حیطه های توانایی تدریس، ارتباطات فردی و ویژگی های شخصیتی بین دو گروه اختلاف معنی دار وجود داشت و برعکس با نتایج این مطالعه بین حیطه های شایستگی حرفه ای و ارزشیابی مربیان تفاوت وجود نداشت. نتایج مطالعه همچنین نشان داد که میانگین بیشترین و کمترین امتیاز به ترتیب مربوط به حیطه توانایی تدریس و ارتباطات بین فردی بود (۹). نتایج مطالعه تانگو همکاران که رفتارهای مربیان در حیطه های شایستگی حرفه ای، ارتباطات بین فردی، ویژگی های شخصیتی و توانایی تدریس از منظر دانشجویان به صورت مؤثر و

حمایت کننده یا متضاد با نتایج این مطالعه وجود ندارد، اما وجود اختلاف معنی دار بین دو دانشگاه قابل تأمل است؛ لذا از نظر محققین احتمالاتی به شرح زیر برای این تفاوت ممکن است مطرح باشند که بالطبع هر کدام نیاز به بررسی بیشتری داشته و به طور بالقوه می توانند ظرفیت ساز پژوهش دیگری باشند.

با توجه به اینکه نویسنده این مقاله خود دارای تجربه تدریس در هر دو دانشگاه دولتی و آزاد است یکی از دلایل مهم شاید نوع رویکرد به قوانین و مقررات آموزشی در سطح دانشگاه دولتی نسبت به دانشگاه آزاد و موضوع تمام وقت بودن اعضای هیئت علمی در دانشگاه دولتی باشد که در نهایت بر روی رفتار و عملکرد مربیان نیز ممکن است تأثیرگذار بوده باشد که باعث گردیده میزان برخورداری از رویکردی منضبط (و گاهی سخت گیرانه از نظر دانشجویان) در نزد آنها بیشتر باشد. این مسئله می تواند روی نگرش دانشجویان از عملکرد مربیان نیز تأثیر گذاشته باشد. تبعیت مربی از قوانین و مقررات آموزشی و همچنین افزایش حجم کاری هر مربی می تواند اثرات بالقوه بر عملکرد آموزشی او داشته باشد. شاید دلایلی همچون دغدغه ارتقا، افزایش حجم کاری مربیان و مبادرت مربیان به سایر وظایف یک عضو هیئت علمی تمام وقت نظیر فعالیت های اجرایی و پژوهشی در کنار بعد آموزشی باعث شده باشد که کیفیت کار مربی در بالین را تحت الشعاع قرار داده باشد. این در حالی است که بحث تمام وقت جغرافیایی در دانشگاه آزاد به گونه ای که در دانشگاه های دولتی مرسوم است، نیست.

در مطالعه نظری و محمدی نیز قوانین و مقررات آموزشی حاکم بر مؤسسه (واحدهای موظف درسی زیاد، مشغله های غیر آموزشی مربیان، نظارت های سخت گیرانه)؛ ویژگی فردی دانشجو (میزان علاقمندی و توانمندی) و برانگیزانده بودن محیط یادگیری از عوامل تأثیرگذار بر شایستگی بالینی مربی بودند (۱۸). علاوه بر احتمالات فوق، عوامل دیگری نظیر پایین بودن میزان انتظارات و توقعات دانشجویان از مربی خود در دانشگاه آزاد نیز ممکن است از دلایلی باشد که میانگین

غیرمؤثر را مورد بررسی قرار داده بودند نشان داد که بیشترین اختلاف به رفتارهای مؤثر و غیرمؤثر مربیان به ترتیب در حیطه‌های ارتباطات بین فردی و ویژگی‌های شخصیتی بود و کمترین اختلاف بین رفتارهای مؤثر و غیرمؤثر نیز به ترتیب مربوط به حیطه‌های شایستگی حرفه‌ای و توانایی تدریس بود. به عبارتی حیطه ارتباطات بین فردی به عنوان مؤثرترین رفتار و حیطه شایستگی حرفه‌ای به عنوان غیرمؤثرترین رفتار در نظر گرفته شده بود (۷).

در مطالعه همتی مسلک پاک و خلیلزاده نیز مواردی همچون به‌کارگیری دانش در عمل، مهارت‌های ارتباطی و تجارب مدیریتی مربی را به عنوان عوامل تدریس بالینی اثربخش مربوط به مربی بیان شده بود (۱۱). نتایج مطالعات پازنده، عابدیان، جان نثاری و علوی نیز با نتایج این مطالعه هم‌خوان بود، به طوری که دانشجویان نیز بالاترین امتیاز را به ویژگی شخصیتی و کمترین را به حیطه ارزشیابی مربیان داده بودند (۴). در این راستا نتایج مطالعه زهرایی و همکاران نیز نشان داد که ارزشیابی بالینی نیز کمترین امتیاز را نظر مدرسین و دانشجویان کسب کرده بود (۵). صالحیان و آرمات نیز ارزشیابی ناعادلانه را از دلایل ایجاد بی‌انگیزگی معرفی کردند (۱۹).

با توجه به نتایج این مطالعه نکته قابل‌توجه در این مطالعه تخصیص امتیاز پایین‌تر به حیطه ارزشیابی بوده است که علت احتمالی آن عدم وجود ابزاری کاملاً عینی برای سنجش رفتار دانشجویان از جانب مربی در محیط‌های بالینی است و در نتیجه در اکثر مواقع باعث می‌شود که قضاوت مربی از عملکرد دانشجویان تا حدی وابسته به ذهنیات مربی باشد که بالطبع باعث می‌شود که مربی پاسخ قانع‌کننده‌ای به دانشجویان در رابطه با نمره درسش نداشته باشد که ممکن است درجاتی از نارضایتی را به همراه داشته باشد. بنابراین ارائه راهبردها و تدوین استانداردهایی برای سنجش و قضاوت نسبت به عملکرد دانشجویان در بالین حائز اهمیت است.

با توجه به نوع رفتارهای زیرمجموعه هر حیطه، در این مطالعه رفتارهایی نظیر برخورداری از اعتمادبه‌نفس، داشتن

نظم و ترتیب، ایجاد فضایی حاکم از احترام متقابل و آمادگی مناسب برای آموزش بالینی از بیشترین امتیاز و توجه به رفتار خوب دانشجویان، آگاهی از نقاط ضعف خویش و ایجاد علاقه به موضوع آموزش بالینی نیز از کمترین امتیاز برخوردار بودند نشان داد که رفتارهای تسلط به موضوع درس، اعتمادبه‌نفس، شیوایی بیان استاد، عدالت در ارزشیابی و وجود احترام متقابل بین استاد و دانشجویان از بیشترین امتیاز نیز برخوردار بودند (۲۰). در مطالعه سلمانی و امیریان نیز از منظر دانشجویان دانشگاه آزاد محیط آموزش بالینی عمدتاً امتیاز متوسط (۷۷ درصد) را کسب کرده بود. همچنین مواردی نظیر مطلع ساختن دانشجویان از فرصت‌های یادگیری، تشویق به کمک به یکدیگر از جانب مربیان و برقراری ارتباط با دانشجویان دارای بیشترین امتیاز و موضوعاتی همچون حمایت احساسات دانشجویان هنگام یادگیری مهارت‌های جدید، وجود کافی موارد بیمار با بیماری‌های مختلف و در دسترس بودن مربی جهت آموزش دانشجویان دارای کمترین امتیاز بودند (۲۱). نتایج مطالعه ابوطالبی و همکاران نیز نشان داد که دیدگاه دانشجویان نسبت به وضعیت آموزش بالینی، در حیطه عملکرد مربیان، اهداف و برنامه‌های آموزشی خوب بود (۲۲). بنابراین با توجه به نتایج این مطالعه اگر برخی مربیان قبل از شروع کارآموزی نسبت به توانایی خود تأمل کرده و نقاط قوت و ضعف خویش را بشناسد شاید به صورت اثربخش‌تری بتواند از عهد کارآموزی بالینی و آموزش دانشجویان بر بیایند. اما نویسنده خودش به کرات شاهد این بوده است که برخی مربیان به دلایلی همچون افزایش حجم کار و مبادرت به سایر وظایف خود، از قبول واحد کارآموزی راضی نبوده و گاهی به اجبار در قالب واحد موظف تن به آن می‌دهند. بالطبع هنگامی که واحد درسی کارآموزی بالینی همراه با علاقه مدرس مربوطه نباشد، ممکن است کیفیت لازم را در یادگیری دانشجویان نداشته باشد؛ لذا انجام مطالعات بیشتر در رابطه با بررسی میزان علاقه‌مندی مربیان پرستاری نسبت به دروس محوله پیشنهاد می‌گردد.

دانشجویان پرستاری نسبت به حرفه پرستاری پرداخته بودند، اکثریت واحدهای پژوهش نسبت به حرفه پرستاری نظر منفی داشته و فقط ۳۰ درصد آن‌ها دارای نگرش مثبت به حرفه بودند، به طوری که حتی ۵۷ درصد آنان موافق با ترک حرفه بودند (۲۵).

بحث علاقه‌مندی به حرفه از موضوعات مهمی است که حتی می‌تواند در رابطه با اخلاق حرفه‌ای نیز مد نظر قرار گیرد، به طوری که در مطالعه کیفی برهانی و همکاران نیز کمبود انگیزه و کاهش علاقه‌مندی به حرفه از یکی از موانع اصلی کسب اخلاق حرفه‌ای برشمرده شد (۲۶). بنابراین نتایج این مطالعه می‌تواند مورد تأمل بیشتری قرار گیرد، چرا که میزان علاقه‌مندی خیلی زیاد به حرفه در نزد دانشجویان آزاد از دولتی بیشتر بوده است که به نظر نویسندگان ممکن است ناشی از شرایطی نظیر میزان تبعیت بیشتر از قوانین آموزشی، نحوه تدریس مربیان و میزان انتظارات آن‌ها از دانشجو در دانشگاه دولتی نسبت به آزاد بوده باشد که نیاز است در مطالعات آینده به صورت جزئی‌تر مورد بررسی قرار گیرد.

در نهایت به عنوان محدودیت احتمالی مطالعه می‌توان به این موضوع اشاره نمود از آنجا که معمولاً دانشجویان هر دوره به صورت گروه‌های تقسیم‌شده در فاصله زمانی متعاقب یکدیگر در بخش‌های مربوطه جهت انجام کارآموزی حضور می‌یافتند، امکان تکمیل هم‌زمان پرسشنامه توسط دانشجویان هر دوره وجود نداشت که می‌تواند در صورت اجرای تحقیقات مشابه توسط سایر محققین در آینده مدنظر قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

علاوه بر کسب امتیاز بالاتر رفتار مربیان از منظر دانشجویان دانشگاه آزاد نسبت به دولتی، نکته قابل توجه کسب پایین‌ترین امتیاز به رفتار مربی در حیطه ارزشیابی نسبت به سایر حیطه‌های آموزش بالینی بود که نیاز است به صورت دقیق‌تر و با جزئیات بیشتری روند ارزشیابی‌های بالینی دروس کارآموزی پرستاری به صورت جزئی‌تر از نظر جوانب مختلفی نظیر آگاهی مدرس از اصول ارزشیابی بالینی، شرایط تأثیرگذار بر آموزش بالینی و میزان عینیت بخشی مربیان به ارزشیابی

از نظر امتیاز به رفتار مربیان با توجه به نوع کارآموزی نتایج نشان دادند که نه تنها کارآموزی‌های مراقبت ویژه و روان پرستاری و دارای امتیاز بالاتری بودند بلکه با کارآموزی مراقبت‌های پرستاری در بخش جراحی اختلاف وجود داشت. در این رابطه هیچ مطالعه‌ای به مقایسه رفتارهای مربیان در بخش‌های مختلف نپرداخته است و فقط در مطالعه‌ای نسبتاً مشابه نتایج نشان داد که از نظر مربیان بین محیط‌های بالینی داخلی-جراحی با سایر موارد اختلاف معنی‌داری وجود نداشته است (۲۳).

علت عدم انجام مقایسه رفتارهای مربیان بین بخش‌های بالینی متفاوت ممکن است دلایل متعددی داشته باشد که از نظر نویسندگان این مطالعه شاید یکی از دلایل آن وجود ماهیت متفاوت بخش‌ها باشد. همچنین از آنجا که دانشجو با توجه به سال ورود ممکن است شناخت و ادراک متفاوتی از محیط‌های کارآموزی و نقش مربیان باشد، ممکن است چنین مقایسه‌ای کمی دشوار باشد. با این وجود در این مطالعه با توجه به معیارهای ورود به مطالعه مقایسه بین کارآموزی‌های اصول و فنون، پرستاری جراحی، روان پرستاری و پرستاری مراقبت‌های ویژه صورت گرفت. از آنجا که ابزار جمع‌آوری اطلاعات در تمام کارآموزی‌ها یکسان بوده است، شاید نتایج این مطالعه اطلاعات مناسبی در اختیار متولیان آموزش پرستاری قرار دهند تا با بررسی دقیق‌تر هر کارآموزی از نظر محتوای آموزشی، ویژگی‌های مربی و شرایط محیط بالینی بتوانند در راستای ارتقای کیفیت کارآموزی‌ها برنامه‌ریزی مناسب داشته باشند.

یافته‌ها همچنین نشان داد که میزان علاقه‌مندی دانشجویان به رشته پرستاری در دانشجویان در حد متوسط بود، بدین صورت که دانشجویان دانشگاه آزاد نسبت به دولتی علاقه بیشتری را نسبت به رشته نشان داده بودند. در مطالعه - ای که به بررسی میزان مهارت‌های بالینی دانشجویان در بخش‌های ویژه پرداخته بود، نیز دانشجویان علاقه متوسطی را به رشته نشان داده بودند (۲۴). این در حالی است که طبق یافته‌های مطالعه حریریان و همکاران که به بررسی نظرات

سپاس و قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از همکاری مدیر محترم گروه پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، مسئول و کارشناس محترم اداره آموزش پرستاری دانشکده پرستاری و پیراپزشکی سمنان و تمام دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه قدردانی نمایند. این مطالعه نتیجه قسمتی از طرح پژوهشی مصوب شورای محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی سمنان با شماره ۴۱۵ است که بدین وسیله مجریان نهایت سپاس خود را از مجموعه معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی سمنان اعلام می‌دارند.

بالینی مورد بررسی قرار گیرند. لذا با توجه به این که برنامه آموزش پرستاری به صورت متمرکز طبق سرفصل مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در تمام دانشکده-هایی که به تربیت پرستار مشغول هستند، اجرا می‌شود؛ لازم است که ساختار اجرایی فرایند آموزش اعم از برنامه‌ریزی، اجرا، ارزشیابی برنامه‌های آموزشی و نحوه تأمین مدرسین (هیئت‌علمی/ غیرهیئت‌علمی) در هر یک از سطوح دولتی و آزاد به صورت دقیق‌تر مورد کاوش قرار گیرد زیرا که بدون توجه به نوع دانشگاه، تمام دانش‌آموختگان حرفه پرستاری جذب واحدهای بهداشتی - درمانی در سراسر کشور گردیده و مخاطب اصلی آن‌ها مددجویانی بوده که نیازمند به دریافت مراقبتی مؤثر و ایمن می‌باشند.

References

- 1- Tavakoli Ghoochani H, Karimi Z, Taefi Z, et al. Assessment of characteristic of effective clinical educator from nursing and midwifery students' viewpoint in North Khorasan University of Medical Sciences. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*. 2009; 2 and 3: 65-70. [Persian]
- 2- Khan BA, Fauziya A, Vazir N, et al. Students' perceptions of clinical teaching and learning strategies: A Pakistani perspective. *Nurse Education Today*. 2012; 32(1): 85-90.
- 3- Sahebzamani M, Salahshooran Fard A, Akbarzadeh A, et al. Comparison the viewpoint of nursing students and their trainers regarding preventing and facilitating factors of effective clinical teaching in Islamic Azad University, Maragheh Branch. *Medical Science Journal of Islamic Azad University*. 2011; 21(1): 38-43. [Persian]
- 4- Pazandeh F, Abedian K, Jannesari SH, et al. Opinions of nursing and midwifery students regarding an effective clinical tutor at medical universities in Tehran. *Journal of Shahid Beheshti Nursing and Midwifery School*. 2007; 16(55): 46-54. [Persian]
- 5- Hassan Zahraei R, Atash Sokhan G, Salehi S, et al. Comparing the factors related to the effective clinical teaching from faculty members' and students' points of view. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008; 7(2): 249-56. [Persian]
- 6- Zaighami R, Faseleh M, Jahanmiri Sh, et al. Nursing students' viewpoints about the problems of clinical teaching. *The Journal of Qazvin University of Medical Sciences*. 2004; 8(1): 51-5. [Persian]
- 7- Tang FI, Chou SM, Chiang HH. Students' perceptions of effective and ineffective clinical instructors. *Journal of Nursing Education*. 2005; 44(4): 187-92.
- 8- Guzman AB, Ormita MJM, Palad CMC, et al. Filipino nursing students' views of their clinical instructors' credibility. *Nurse Education Today*. 2007; 27(6): 529-33.
- 9- Beitz JM, Wieland D. Analyzing the teaching effectiveness of clinical nursing faculty of full- and part-time generic BSN, LPN-BSN, and RN-BSN nursing students. *Journal of Professional Nursing*. 2005; 21(1): 32-45.
- 10- Alavi M, Abedi HA. Nursing students' experiences and perceptions of effective instructor in clinical education. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008; 7(2): 325-34. [Persian]
- 11- Hemmati Maslakpak M, Khalilzadeh H. Nursing students' perspectives on effective clinical education: A qualitative study. *Iranian Journal of Medical Education*. 2012; 11(7): 718-27. [Persian]
- 12- Salehi SH, Hassan Zahrayi R, Ghazavi Z, et al. The characteristics of effective clinical teachers as perceived by nursing faculty and students. *Iranian Journal of Medical Education*. 2004; 4(1): 37-44. [Persian]
- 13- Wetherbee E, Nordrum J, Giles S. Effective teaching behaviors of APTA-credentialed versus

- noncredentialed clinical instructors. *Journal of Physical Therapy Education*. 2008; 22(1): 65-74.
- 14- Heshmati Nabavi F, Vanaki Z. Effective clinical instructor: A qualitative study. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2009; 4(12-13): 39-53. [Persian]
- 15- Gignac-Caille AM, Oermann MH. Student and faculty perceptions of effective clinical instructors in ADN programs. *Journal of Nursing Education*. 2001; 40(8): 347-53.
- 16- Kelly C. Students' perceptions of effective clinical teaching revisited. *Nurse Education Today*. 2007; 27(8): 885-92.
- 17- Knox JE, Mogan J. Important clinical teacher behaviours as perceived by university nursing faculty, students and graduates. *Journal of Advanced Nursing*. 1985; 10(1): 25-30.
- 18- Nazari R, Mohammadi E. Effective organizational factors on a clinical teacher competency; A qualitative research. *Scientific Journal of Education Strategies in Medical Sciences*. 2012; 4(4): 165-70. [Persian]
- 19- Salehian M, Armat MR. A qualitative about nursing students experiences to clinical education. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*. 2009; 2 and 3: 57-63. [Persian]
- 20- Mohaddesi H, Feizi A, Salem R. A comparison of teachers and students opinions toward effective teaching standards in Urmia University of Medical sciences. *Journal of Urmia Nursing and Midwifery Faculty*. 2012; 9(6): 464-71. [Persian]
- 21- Salmani N, Amirian H. Comparson between nursing students and trainers viewpoints about clinical education environment in Islamic Azad University of Yazd, in the year 2006. *Strides in Development of Medical Education*. 2006; 3(1): 11-18. [Persian]
- 22- Abotalebi GH, Vosoghi N, Sajadi A, et al. Evaluation of clinical education from the perspective of nursing students of Ardabil University of Medical Sciences in 2009. *Ardabil Health Journal*. 2010; 1(1): 31-37. [Persian]
- 23- Allison-Jones LL, Hirt JB. Comparing the teaching effectiveness of part-time & full-time clinical nurse faculty. *Nursing Education Perspectives*. 2004; 25(5): 238-43.
- 24- Salimi T, Karimi H, Shahbazi L, et al. Evaluation of clinical skills of final year nursing students in critical care units. *The Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences*. 2005; 13(3): 60-66. [Persian]
- 25- Haririan HR, Aghajanloo A, Jabari R. Zanzan nursing student's opinions toward nursing and reasons for giving it up. *Journal of Medical Education Development*. 2010; 2(3): 1-8. [Persian]
- 26- Borhani F, Alhani F, Mohammadi E, et al. Nursing students perception of barriers of acquiring professional ethics: A qualitative research. *Strides in Development of Medical Education*. 2011; 8(1): 67-80. [Persian]

Comparison of teaching behaviors of clinical nursing instructors from the perspective of nursing students of the public and private Universities of Semnan in 2012

Fakhr Movahedi A (PhD)^{*1}, Yousefpour M (MSc)², Sadeghi S (MD)³

1,3- Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

2 Imam Khomeini Hospital, Garmsar, Iran

Received: 8 Jan 2013

Accepted: 10 Jul 2013

Abstract

Introduction: Clinical teaching is an important element of nursing education. This study aims to compare teaching behaviors of clinical nursing instructors from perspective of nursing students in public and private universities.

Methods: This was a cross-sectional study. Participants were 160 nursing students from public and private universities located in Seman, 80 students each. The nursing clinical teaching effectiveness inventory (NCTEI) is used to collect data. The questionnaire was a seven point Likert scale that measured students' perspectives to nursing instructors in the range of never (score 1) to always (score 7). Finally the data analyzed by descriptive and inferential statistics methods by SPSS version 18.

Results: Data analysis showed that mean of the behaviors of clinical instructors from of students' perspective were higher than average limit (5.52 ± 1.31). Also, that mean of scores to clinical instructors' behaviors was significantly higher in the private university compare to the public university ($P < 0.001$).

Conclusion: According to the result, nursing instructors in private universities acquired higher score than public universities to prove their proficiency. More studies are needed to explore factors influencing the structure and context of these universities.

Keywords: Nursing, students, faculties, public, private, universities, clinical, teaching, behaviors

---

*Corresponding author's email: Alimovi@sem-ums.ac.ir

This paper should be cited as:

Fakhr Movahedi A, Yousefpour M, Sadeghi S. *Comparison of teaching behaviors of clinical nursing instructors from the perspective of nursing students of the public and private Universities of Semnan in 2012*. Journal of Medical Education and Development. 2013; 8(3): 81-95

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.